TARÎKAT PÎRLERİ VE TARÎKATLERİ: BEKTÂŞÎLİK VEYA BEKTÂŞİYYE (2)

(...dünden devam)

Bu Yunus Emre dört kapıdan, kırk makamdan, üç yüz altmış menzilden, vücut şehrinden söz eder. Bunlar Makalât'ın konularıdır.

Esad Coşan merhuma göre —bu yargısını, ikimiz de Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi'nde asistan iken kendisi bana da bizzat söylemişti—: "Yunus ne ise Hacı Bektâş da odur; Hacı Bektâş ne ise Yunus da odur. Mevlânâ ne ise Yunus da odur; Yunus ne ise Mevlânâ da odur. Hacı Bektâş neyse Mevlânâ da odur. Hepsi aynı ekolün insanlarıdır." (Prof. Dr. Esad Coşan, Hacı Bektâş-ı Velî, s. 37-42, İstanbul, 1995)

B) Bektâşîlik, Hacı Bektâş-ı Velî'nin düşünce ve görüşlerini temel alan Balım Sultan (ö. 1516) tarafından kurulmuş, büyük şehirlerde değil, Anadolu'nun ortasında, ıssız bir köyde doğmuştur. Ulemanın gözünden uzak kaldığı gibi, şehirlilerden çok köylüler ve yerliler arasında yayılmış, hattâ çoğu zaman göze bile çarpmamıştır. Ancak tamamen kurulup dal budak saldıktan sonra varlığı anlaşılmıştır. Daha sonra tarîkat, özellikle Anadolu'da yayılmıştır. Bu yayılmada Bektâşîliğin Yeniçeri Ocağı ile ilgisinin de etkisi vardır. Bundan dolayı Osmanlı Devleti, 1826'da Yeniçeri Ocağı'nı kaldırırken Bektâşîliği de yasaklamak zorunda kalmıştır.

Bektâşîliğe göre merkez tekke, Hacıbektâş'taki tekkedir. Dünyada bütün Bektâşîler buraya bağlıdır. Balım Sultan (öl. 922/1516), tarîkatın ikinci pîri sayılır. Hacı Bektâş'taki dergâhta her yıl anma merasimleri yapılır.

Zamanla Bektâşîliğe, Bâtınî düşünceler sızmış, bazı Bektâşîlik mensuplarında dinî kuralları hafife alma, içki gibi şeyler, âdeta tarikatın özelliği gibi görülmüş, bu yüzden tarikat üzerinde doğan kuşkuları bertaraf etmek için "Bektâşîler, özellikle 1826'dan sonra kendilerini savunma zorunluluğunu hissetmiş, hak bir tarikat olduklarını sık sık yinelemiş, tarikat geleneğinde yer alan bazı kaidelerin olmadığını, bunların iftira olduğunu yazmışlardır. Bu tarihten sonra Bektâşîlikle ilgili olarak yazılan kitapları ihtiyatla okumak gerekir. Zamanla Osmanlı idaresi Bektâşi tekkelerinin yeniden açılmasına göz yummuşsa da resmi bir izin talebi, Meclis-i Meşâyi□'çe reddedilmiştir. Bektâşîler, Yeni-çerilerin kaldırılışından sonra iz kaybetmek için

kendilerine “Tarîk-ı Nâzenîn” adını vermişlerdir.” (Dr. Mustafa Kara, Tasavvuf ve Tarikatlar, s. 283, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1985)

(devamı yarın..)